

„Legitimatio ad causam“ pa „legitimatio ad processum.“

(Konec.)

Pretrajajmo sedaj vprašanje, kaj po pravu izhaja od tod, če manka legitimacije „*ad causam*“. Odgovoriti na to ni težko. Povedali smo uže, da je *legitimatio ad causam* vprašanje materialnega prava, da je zvezana s stvarjó, in da se odločuje stvar sama, kadar se ta legitimacija odločuje. Kadar sodnik odločuje praven slučaj, vpraša se najprvo, ni li pomišljati se *in formali*, in če tu ni bilo pregreška proti nikakemu zakonskemu določilu, preišljati začne potem *meritum* pravde. A le-tu se najprvo ozira po legitimaciji *ad causam*. Ako namreč ni tožiteljeve legitimacije *ad causam* (ob jednom niti pasivne toženčeve), — ako ni vidno, da tožitelju pravica, ki jo zahteva, pristoji uprav zoper toženca, — onda ni treba, da bi sodnik začel pretresati in odločevati nadaljnja vprašanja, za katera se morda stranki prepričata, nego takoj bode storil razsodbo in tožbeno zahtevo odbil kot neutemeljeno. N. pr. *A* zahteva: *B* je dolžan pripoznati, da je *A* lastnik njive „za gradom“, in dolžan odstopiti mu posest te njive. *B* oporeka vsako okolnost, ki jo je tožitelj navel, da bi utemeljil svojo lastninsko pravico, a tudi oporeka, da on poseduje njivo. Sodnik bode se najprvo vprašal, poseduje li toženec njivo, ker le tedaj, ako jo poseduje, utemeljena je v tem konkretnem slučaju tožbena zahteva *in abstracto*, — ker le tedaj je dana med prepirnima strankama *legitimatio ad causam*. Če torej tožitelj ne more izkazati posesti toženčeve, odbil bode sodnik brez ovinkov tožbeno zahtevo pa niti začel ne bo pretresati in odločevati vprašanja, je li tožitelj v istini lastnik.

Če torej manka aktivne legitimacije *ad causam* tožiteljeve (ob jednom pasivne toženčeve), posledica je tega po pravu to, da tožitelj izgubi pravdo, posledica je odbitje tožitelja, — in če manka aktivne legitimacije *ad causam* toženčeve (ob jednom pasivne tožiteljeve), pri ugovorni pravici, posledica je pravna ta, da ni ozirati se na dotični ugovor, a da je ugoditi tožbeni zahtevi, ako sicer proti njej ni bilo nikakega ugovora. Na pr. *B.* pobija *rei vindicatio* *A*-ovo samo z *exceptio rei venditae et traditae*, toda ne more dokazati, da je njemu uprav tožitelj reč prodal in izročil, — in odtod izhaja, da se tožbi takoj ugodí, zato ker toženec ni dokazal legitimacije *ad causam*, rekše, ker ni dokazal, da z *exceptio rei venditae et traditae* združeni pravni zahtevk njemu pristoji uprav proti tožitelju, — in ker drugih ugovorov ni navedel proti tožbeni zahtevi.

Tako smo pokazali, da se legitimacija *ad causam* in legitimacija *ad processum* bistveno razlikujeta, in da ju je natančno razločevati, ako hočemo izvajati prave sklepe.

Dovoljujemo si še priobčiti naslednji slučaj, v katerem odločuje uprav *legitimatío ad processum*; iz njega lahko vidimo, kako praksa sodi pretresano vprašanje. Slučaj je ta-le: *A. Š.* vloží pri c. kr. okrajnem sodišči v *L.* tožbo zoper soseščino *Z.* v roke občinskega predstojnika *A. F-a*, naj se mu pripozna lastnina vsled priposestovanja s prip. Tožba se vroči občinskemu predstojniku *A. F-u*, kakor je bilo v njej zaprošeno, in občinski predstojnik se poloti pravde, odgovori na tožbo *in merito*, toda uže s kraja oporeka, da bi bil on upravičen za zastopanje soseščine *Z.* — Po dovršeni razpravi se je uradoma pozvedelo in dognalo, da *A. F.* kot občinski predstojnik ni upravičen za zastopanje soseščine *Z.* Zategadelj in pa ker tožitelj tudi sicer nikakor ni dokazal, da je *A. F.* upravičen govoriti in odgovarjati za toženo soseščino, — ker se je torej pokazalo, da *A. F-u* manka pravice zastopati soseščino *Z.*, da mu manka legitimacije *ad processum*, odpravilo in oziroma ustavilo je postopanje c. kr. okr. sodišče v *L.* z odlokom z dne 29. marcija 1886. l. št. 884 po analog. dvor. dekr. z dne 4. junija 1789, št. 1015 zb. pr. zak. lit. f., ukrenilo tudi vrnitev tožbe tožitelju v ta namen, da imenuje upravičenega zastopnika soseščine *Z.*, in ob jednom tožitelju naložilo, da mora *A. F-u* plačati stroške. — Vsled rekurza tožiteljevega je c. kr.

višje deželno sodišče z naredbo z dné 28. julija 1886. l. št. 6942 odlok prvega sodnika uničilo in c. kr. okrajnemu sodišču zaukazalo, da mora stvar odločiti z razsodbo, to pa zategadelj, ker je *A. F.*, ki mu je bil vročen za toženo sosesčino, oziroma občino namenjeni istopis tožbe, ugovarjal, da mu manka pasivne legitimacije za tožbo, ta ugovor pa je moči uvaževati samo pri meritorni razsoji prepirne reči, kajti tožbeni zahtevi bi tedaj ne bilo ugoditi, ako se toženec ne pokaže upravičenim tožbeno zahtevo pravnoizdatno pripoznati ali pobijati, — in zategadelj, ker to, da manka pasivne tožne legitimacije, ne ustanavlja ničnosti, opravičujoče odpravitev postopanja, kajti ničnost nastopa samo tedaj, kadar se je grešilo zoper bistvene, postopanje uravnavaajoče propise sodnega reda. — C. kr. najvišje sodišče je revizijski rekurz *A. F-a* z naredbo z dné 3. novembra 1886. l. št. 12317 zavrnilo pa potrdilo odločbo druge inštanice, opozarjajoč na njene stvarne razloge, potem pa tudi zategadelj, ker je določbo dvornega dekreta z dné 4. junija 1789, št. 1015 lit. f. zb. prav. zak. uporabljati le na slučaj, če pride sodniku v roke spis od stranke ali zoper stranko, katera nima pravice, da bi sama sebe branila, — takšnega slučaja pa tukaj ni.

C. kr. okrajno sodišče v L. je na to odločilo z razsodbo z dné 7. decembra 1886. l. št. 5688 ter spoznalo: „Ugovor, ki ga je *A. F.* izrekel zoper tožbo in njeno konečno prošnjo: . . . , da namreč manka legitimacije za pravdo, je utemeljen, in tožitelj mora *A. F-u* povrniti stroške.“ Med razlogi sodbe pravi, da, predno je moči preudarjati meritorno stran pravde, treba je razmisliti in odločiti, koliko je upravičen formalno-pravni ugovor *A. F-a*, da mu manka legitimacije za pravdo, da on nima pravice govoriti in odgovarjati za toženo občestvo; ako je pripoznati, da je utemeljen ta ugovor, katerega je dobro ločiti od meritornega ugovora zoper mankajočo legitimacijo za stvar, onda nikakor ni moči začeti preudarjati meritornega, ker tu je jasno, da *A. F.* ni bil upravičen govoriti in odgovarjati za toženko, in je zatorej samo po sebi umevno, da se ni ozirati na takšen govor in odgovor; ker torej res manka pasivne pravne legitimacije, onda je zadostiti dotičnemu ugovoru.

Vsled apelacije tožiteljeve je c. kr. višje deželno sodišče z naredbo z dne 23. marcija 1887. l. št. 2254 nižjo raz-

sodbo odpravilo in c. kr. okrajnemu sodišču zaukazalo, da odloči, kadar naredba stopi v pravno moč, po redu glavno stvar sámo in tako tudi gledé apelacijskih stroškov, ki sta jih zabeležili obe stranki, vse to pa za tega delj, ker po § 248. obč. sod. r. mora sodbeni izrek biti prirejen po zahtevi stranke; ker je nadalje na podlogi završene razprave odločiti o ugovorih toženčevih posebe in ne da bi se odločba dotikala glavne stvari, samo tedaj, kadar to zakon izrecno naprej ustanavlja; ker pa tacega položaja le-tu ni in je torej v razsodbi spoznati o tožiteljevi tožbeni zahtevi, ni pa mogel zgol toženčev ugovor, da manka pasivne legitimacije, predmet biti izreku, kakor je to izrečeno uže v pravomočni višjesodni odločbi rekurza z dné 28. julija 1886. l. št. 6942; in naposled, ker se po vsem tem prvosodna razsodba z dné 7. decembra 1886. l. št. 5688 kaže kot nična.

Ko je stopila ta naredba v pravno moč, ne da bi bil zoperjno porabljen nadaljnji pravni pripomoček, razsodilo je c. kr. okrajno sodišče z razsodbo z dné 6. maja 1889. l. št. 1655, da odbija tožiteljevo tožbeno zahtevo, pa da mora tožitelj *A. F.*-u povrniti stroške, — obrazložilo je pa to svojo razsodbo samo tako, da *A. F.* nima pasivne pravdne legitimacije, da nima oblasti govoriti in odgovarjati za toženo sosesčino *Z.* — Na apelacijo tožiteljevo potrdilo je c. kr. višje deželno sodišče z razsodbo z dné 28. septembra 1887. l. št. 8968 prvosodni izrek, odobrujoč le-tega pravnemu in stvarnemu položaju primerne razloge ter le nekoliko pripomenjuoč k razkladanju apelacijske pritožbe.

E.

Nekoliko o kazni, nje pravni podlogi, namenu in zgodovini.

Narava je človeku podelila prosto voljo, s katero se mu je moči v svojem ravnanji prosto odločevati za ta ali on čin, za dobro ali slabo.

Da si pa človek v svojem ravnanji izbere pravo pot, da se odloči za dobro, a ne za slabo, za pravico, a ne za krivico, vsa-